

Dr. Skoflek István, a fáradhatatlan természetbúvár

A felsőgallai születésű, később Tatán gyökeret vert tanár és tudós gyűjteményes munkásságával maradandót alkotott, öregbítve szűkebb hazája hírnevét. Elévülhetetlen érdeme volt Vértes László professzor mellett a vértesszőlősi ősember lelőhelyének feltárásában. Fiatalok ezrei köszönhetik neki megyszerte, hogy megszerették a természetet.

Életútja

Skoflek István 1934-ben született Felsőgallán, a hajdani faluban, amely ma Tatabányához tartozik. Első iskoláit is itt, a megyeszékhelyen végezte. Már a gimnáziumban megmutatkozott gyűjtőszenvédélye, no meg a természet iránt érzett szeretete, elkötelezettsége. Feljegyezték róla, hogy középiskolás éveiben mintegy ezer faj szerepelt növénygyűjteményében. A lepkegyűjteménye pedig hatszáz faj tízezer egyedét tartalmazta. Ilyen előzmények után egyenes út vezetett számára az egyetemre. Az ELTE biológia-kémia szakán szerzett tanári diplomát. 1957-től 1980-ig a tatai Eötvös József Gimnázium tanára. Ez idő alatt – 1974-től – a tatai Kuny Domokos Múzeumban dolgozik részfoglalkozásban, és 1980-tól már itt lesz főállású dolgozó haláláig.

1957-ben ismerkedik meg Vértes László professzorral, és végigdolgozza vele a vértesszőlősi ősember lelőhelyének feltárását. Hatalmas mennyiségű anyagot gyűjt össze a tatai múzeum számára. Gyűjtőmunkája eredményeként az akkori Komárom megye lett az ország legjobban feltárt területe archeobotanikai és pleisztocén leletek területén. E sajátos tudományág elismert szakértője volt. A paleobotanikai munka mellett 1969-től munkálkodott régészeti növényleleteinek, főként magok, termések feldolgozásán. Komárom megyében elsőként ismertette meg a régészeket az archeobotanikai tudományág hasznosságával, fontosságával. Saját vizsgálatain keresztül mutatta be, milyen értékes információkhoz juthatnak a történelmi korok társadalmát kutatva. Am a feldolgozó munka mellett is szenvedélyes gyűjtő maradt. A lakosság megkereste, hiszen rengetegen ismerték – így rengeteg értékes anyag került a köz tulajdonába. Elmondható róla, hogy gyűjteményalapító volt, és ő teremtette meg nem csupán Tatán, de az egész megyében a tudományos gyűjtemények alapját.

A természet szeretetére tanított

Skoflek tanár úrnak egész diáksereg köszönheti, hogy megszerette a természetrajzot. Ő alapította a Herman Ottó Kör, amelynek még fővárosi fiatalok is a tagjai voltak. A statisztika szerint 1980-ban a körnek csaknem ezer tagja volt. E sajátos szervezetben mindenki megkööttség nélkül foglalkozhatott a természet kutatásának, védelmének bármely ágával. Abban az időben a Herman Ottó Kör gondozásában hat kötet jelent meg 350 dolgozattal. Dr. Skoflek István munkásságát 1975-ben Állami-díjjal ismerték el. Oktató eredményei alapján hívták fővárosi, debreceni egyetemre – ő mindvégig hű maradt választott városához, Tatához 1981-ben bekövetkezett haláláig. Eredményeit a tudományos világ számon tartotta Japántól az Amerikai Egyesült Államokig. Rabazzi Stepanics Gusztáv írja visszaemlékezésében: „Talán ma is köztünk lehetne, ha hallgat egykori évfolyamtársára, dr. Vida Gábor professzorra: ha befekszik az Orvostovábbképző Intézetbe, és gyógyíttatja allergiáját. Sajnos, erre nem tudott három hetet szakítani, így bekövetkezett a tragédia: egy vadméh csípésével a természet ölte

meg. Mire orvoshoz ért, már nem lehetett segíteni rajta... Hobly Lilla egykori tanítványaként emlékezik rá: „Általa megvédett virágok, erdők, madarak röpitik szét öntudatlan egyszerűséggel dicséretét... Kedves hangja a fülünkben cseng, derűs kék szeméből végtelen szeretet sugárzik, arcán a mindent és mindenkit értő szelíd, bölcs mosoly...

E sorok írójának is volt alkalma megismerni a tanár urat. Akkoriban, a hetvenes években társaimmal fotóamatőrök voltunk, magával ragadott bennünket az élővilág megörökítésének a vágya – bújtuk a természetet. A kis társaság tudomást szerzett a Herman körről, fölkerestük Skoflek Istvánt, csatlakoztunk a csapathoz. Egyszer a tanár úr összehívott bennünket. Emlékszem, éppen órát tartott akkor a gimnáziumban. Beléptünk a tanterembe, s ő Vigyázz!-t vezényelt a diákoknak. Furcsán éreztük magunkat, hiszen alig egy-két esztendeje léptünk ki az iskolapadból, ahogy mondani szokás, a diáksapkánk még mozgott a fogason. És akkor nagyon büszkék voltunk, hogy egyenrangú félként kezel immár bennünket a pedagógus. A tanár úr abban az időben a tatai vár legfelső emeletén ütött tanyát, úgyszólván ott töltötte minden szabadidejét, amit persze akkor is munkával töltött. Olyan, hogy munkaidő, számára nem létezett – s ez ránk, lelkes amatőrökre is vonatkozott. Előfordult, hogy éjfélkor még ott beszélgettünk. Az emelet tele volt begyűjtött leletekkel, úgy éreztük magunkat, mint valami kőbányában vagy leletgyűjtő helyen. Egyszer meglepő ötlettel állt elő. Közölte velünk, hogy tervezi Tatabánya összes általános iskolájában természetrajzi szakkörök alapítását – és mi leszünk a szakkörvezetők, kettesével egy-egy suliban. Meglepődtünk, kissé meg is ijedtünk: De hát tanár úr, mi nem vagyunk sem képzett biológusok, sem pedagógusok, érveltünk. Kételyeinket eloszlatta: nem az a fő, hogy mindenhez értsen az ember. Megmondta, a mi képzettségünk azért nagyobb az átlagosnál, ebben ő bizonyos. Amit nem tudunk, annak utánanézzünk. Ezzel nem csak tanítunk, hanem tanulunk is. Mennyire igaza lett! A szakkörök megalakultak a város valamennyi általános iskolájában, éltek, működtek még a Gyívi-ben is, azaz a lánynevelő intézetben. A gyerekek lelkesek voltak, mi pedig bizonyíthatunk. Számos foglalkozás, kirándulás a természetben bizonyította, hogy Skoflek tanár úr ezúttal sem tévedett, a dolog működött nem is kevés ideig. Talán ebben is rejlett elképzelésének a titka. Amit eltervezett, azt megvalósította. Nem hiszem, hogy akkoriban lett volna az országban másutt ilyen eredményes, ilyen lüktető, életteli teli természettudományi kör, mint a mi megyénkben.

Barátság Samu fölfedezőjével

Samu fölfedezője, a világhírnévre szert tett Vértes László professzor így emlékezik meg Kavics Ösvény című könyvében a Skoflek Istvánnal 1957-ben történt első tatai találkozásáról, későbbi közös munkáikról: „A dzsip elkanyarodott az elhagyott bányába... A homokdombocska mellett diáksapkás kislány állt... Maguk mit csinálnak itt? – rémítettük meg. - Mi itt csak... ízé... gyűjtögetünk ... bekiáltott egy borzlyuk méretű nyílásba, hogy: Tanár Úr! Tanár Úr! A borzlyukból kitornászta magát egy kis ember, akit ugyan én legfeljebb öcskösnek becéztem volna, de hát ő volt a tanár úr – ez nyilvánvaló – előtermelt a sáros lyukból, mindjárt hozzám lépett, és a kezembe nyomott egy mocskos sapkát – tele a leggyönyörűbb kőeszközzel... Később az öcskös jellegű tanár úr – kedves barátom és legjobb munkatársam: Skoflek István – később úgy emlékezett vissza a jelenetre, hogy én abban a pillanatban zárt lábszárakkal, fejem felett összetett kézzel delfin-fejest ugrottam a borzlyukba. Magam is így emlékezem valahogy... Különös: Skoflek évekkal azelőtt elkezdett dolgozni a vértesszőlősi bányában, mintsem az első régészeti leletek előkerültek onnan. Ő mutatta meg nekem a

bányát... majd ő volt az, aki ásatások megindulásától kezdve rétegek szerint összegyűjtötte a leleteket, s már eddig is Európa leggazdagabb jégkori növényegyüttesét határozta meg. Skoflek az első pillanattól kezdve együtt dolgozott velem... nincs senki, aki jobban át tudná tekinteni a nagy területű bánya rétegtani helyzetét nála. Moldvai Loránd geológussal együtt ők a legfontosabb munkatársaim...” Igen érdekes dolog, ahogy Vértes professzor az ősemberi csontlelet közvetlen megtalálásáról ír, illetve Skoflek szerepéről. Íme az idézet a kultúrtörténeti pillanatokról: „...Futó Jenő ásatási szakmunkás annak idején azzal az ötlettel állt elő: ha a vértesszőlősi ásatáson ő egyszer embermaradványt talál, Sámuelnek fogja elnevezni. Vértes mosolyogva bólintott. Jó, jó, csak találja meg minél előbb. 1965. augusztus 21-én a munkaszünet ellenére ásatási nap volt. A régész mit sem sejtve üldögélt kunyhójában, tudta, hogy kint a megszokott munka folyik. A munkások feszítővassal a robbantás során megrepesztett sziklákat feszítik szét, hogy hozzáférhessenek a legalsó kultúrréteghez. Majd később ő is kimegy, hátha adódik valami érdekes. Egyszer csak.” „Kovács Márton jött a kunyhómba – idézi vissza Vértes László – Lassú beszédű, komoly ember, ritkán láttam nevetni. Szürke szemét lassan rám emelte, vastag szemöldöke alól úgy nézett rám, hogy a vér hirtelen megugrott ereimben. Tessék csak jönni, tanár úr, valami van ott fenn – mondta nyugodtan. Skoflek bácsi és Futó Jenő a H-szelvény nyugati csücskében állt feszítővassal, és valamit nézett. Lerepesztették az asztalnyi sziklát, s most a szürke kőfelület alján tenyérszerű, vajsárga csont világított. Azon a helyen, ahonnan lefeszítették, másik tenyérszerű csont virított. Senki sem szólt. Odatérdeltem a csont mellé, és néztem, majd a földre feküdtem. Nem tudom, mennyi idő telt el. Lassan felemeltem a csuklómat, és megnéztem az órát: fél kettő. Aztán visszaálltam négykézlábra. Végül Futó szólalt meg. - Az? – kérdezte. - Az. Ember – így válaszoltam önkéntelenül, bár még nem hittem el, hogy valóban emberi koponyacsontot találok.”

Dr. Skoflek Istvánra nem csupán a tudóstárs emlékezik szeretettel és tisztelettel. Diákok százai, sőt ezrei gondolnak rá kellemes emlékekkel. Nem csupán azok, akiket intézményesen oktatott. Azok is, akik ma már felnőttként, netán deresedő fejjel hivatalos vagy amatőr munkatársaként hajdan részt vehettek vele együtt a természet mélyebb, tüzetesebb megismerésében – és megszeretésében.

M. Tóth Sándor